

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра міжнародного права**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан юридичного факультету
Ярослав ЛАЗУР
«19» червня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

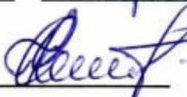
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	29 Міжнародні відносини
Спеціальність	293 Міжнародне право
Освітня програма	Міжнародне право
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія міжнародного права» для здобувачів вищої освіти галузі знань **29 Міжнародні відносини** спеціальності **293 Міжнародне право** освітньої програми **Міжнародне право**.

Розробники: Колодуха І.О., доцент, к.ю.н., доцент кафедри міжнародного права;
Габані І.І., доктор філософії у галузі права, асистент кафедри міжнародного права.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри міжнародного права

протокол № 10 від «17» серпня 2024 року

Завідувач кафедри Ольга КОТЛЯР

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол № 8 від «19» серпня 2024 року

Голова науково-методичної комісії Павло ЧЕРЕВКО

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5 (ESTS)	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин –150		
Кількість модулів - 2	1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5 самостійної роботи студента -	Семестр:	
Вид підсумкового контролю – іспит	2-й	2-й
	Лекції:	
Форма підсумкового контролю: усна форма	44 год.	14 год.
	Практичні (семінарські):	
	30 год.	8 год.
	Лабораторні:	
	- год.	- год.
	Самостійна робота:	
	76 год.	128 год.

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни «Історія міжнародного права» є підготовка майбутніх фахівців у галузі міжнародного права. Історія міжнародного права займає важливе місце у загальній культурі та професійній підготовці спеціалістів у галузі міжнародного права. Навчальна дисципліна «Історія міжнародного права» є базовою професійно-орієнтованою дисципліною освітньо-професійної програми підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр».

Мета курсу полягає у наданні студентам уявлення про місце та роль історії міжнародного права для наукового пізнання особливостей виникнення і розвитку міжнародного права загалом та окремих його інститутів у різні періоди розвитку людського суспільства.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у сфері міжнародного права

Загальних компетентностей:

ЗК 01 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

ЗК 02 Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 05 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 06 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 10 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальних компетентностей:

СК 01 Здатність критично осмислювати теорії, принципи, методи і поняття міжнародного права, права Європейського Союзу, порівняльного правознавства, враховувати темпоральний чинник та прогнозувати основні напрямки розвитку правових систем.

СК 02 Здатність формувати судження у сфері міжнародного права, права Європейського Союзу, національного права, порівняльного правознавства, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

СК 08 Здатність вести дискусію і дебати з міжнародно-правових та загальною юридичних питань, готувати справи до розгляду в українських, закордонних, міжнародних судах і арбітражах.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна історія держави і права (ОК 1)

Вступ до спеціальності «Міжнародне право» (ОК 2)

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальності 293 «Міжнародне право» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Результати навчання	Шифр РН
Знати і розуміти основи зовнішньої політики держави, природу та динаміку міжнародних відносин, міжнародного співробітництва на універсальному та регіональному рівнях, ідентифікувати правовий статус суб'єктів міжнародних відносин та характер взаємодії між ними	ПРН 01
Розуміти історичний контекст формування міжнародно-правових норм та інститутів, цінності, що лежать у їхній основі, прогнозувати основні напрямки розвитку міжнародного і національного права.	ПРН 02
Знати і розуміти нормативні положення, доктрини і принципи функціонування міжнародної і національних правових систем, здійснювати на цій основі аналіз та кваліфікацію правових явищ, застосовувати міжнародно-правові норми та принципи в національній правовій системі.	ПРН 03
Доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід з актуальних питань європейської та євроатлантичної інтеграції, міжнародного права, національного права та порівняльного правознавства	ПРН 12
Виробляти спільні рішення, працювати в команді, виявляти лідерські якості, визначати пріоритетні цілі у професійному і навчальному контекстах, планувати індивідуальну та групову роботу з метою їх досягнення	ПРН 13

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Історія міжнародного права» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань студентів включає: контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань, розв'язання практичних завдань. За результатами

практичних занять із кожного з модулів розраховується середньоарифметична кількість балів, що включається до підсумкової оцінки знань.

Протягом семестру студенти виконують завдання для самостійної роботи (анотація прочитаної додаткової літератури; переклад іноземних текстів встановлених обсягів; реферативні дослідження та есе; підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції та статей; проведення дослідження (проекту) з вузької проблематики з подальшою його презентацією тощо.

При виконанні самостійної роботи студент зобов'язаний додержуватися правил щодо академічної доброчесності та безпосередньо недопущення плагіату.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усні та письмові відповіді на семінарських та практичних заняттях, тестування.

Форма модульного контролю: письмова з елементами тестування.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний іспит.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4			
10	10	10	10		60	100

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T5	T6	T7				
15	15	20			50	100

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1 / Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття (у тому числі		65

тематичні тестування)		
Презентація	1	5
Реферат	1	10
Есе	1	10
Модульні контрольні роботи	2	110
Разом		200

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Оцінювання модульних завдань. Після виконання програми змістового модулю у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді письмової роботи та тесту, який оцінюється у межах від 1 до 40 балів. Якщо з об'єктивних причин студент не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право за дозволом деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості. Студенти, які не відвідували лекції або не в повному обсязі виконали завдання для самостійної роботи, до поточного контролю за змістовий модуль не допускаються.

Студент, який в результаті підсумкового оцінювання за модуль отримав незадовільну підсумкову оцінку, зобов'язаний скласти залік з дисципліни.

Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок студентів здійснюється за 100-бальною системою за 1 модуль.

Студент, який в результаті поточного оцінювання та підсумкового контролю за модуль отримав більше 60 балів, має право не складати іспит з дисципліни. У разі отримання позитивної підсумкової оцінки за модуль студент має право відмовитися від складання іспиту. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. При умові, що студент (ка) хоче поліпшити підсумкову оцінку за модуль із дисципліни, він (вона) має скласти іспит.

Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок:

Оцінка *відмінно (А)* виставляється, коли студент дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка *добре (В)* виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При

виконанні практичних завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка *добре (C)* виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.

Оцінка *задовільно (D)* виставляється, коли студент розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається помилок, за рахунок недостатнього розуміння програмного матеріалу.

Оцінка *задовільно (E)* виставляється, коли студент неповністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі у студента.

Оцінка *незадовільно (FX)* виставляється студенту, який не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило такий студент виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.

Оцінка *незадовільно (F)* виставляється студенту, який не виконав навчальну програму або якийсь елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання. Такий студент не може викласти свою думку навіть на елементарному рівні.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту практики (роботи)	для заліку
90 - 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним

			вивченням дисципліни
--	--	--	-------------------------

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Теорія історії міжнародного права. Теорії виникнення міжнародного права

Концепції обґрунтування та заперечення обов'язкової сили МП. Концепції заперечення МП (Дж.Остін, Л.Харт) та їх аргументи. Теорія «зовнішньодержавного права» (Гегель). Теорія «самообмеження держав» (Г.Єллінек). Теорія основної норми (Г.Кельзен та ін.).

Концепція *ubisocietasibijus*. Радянська концепція.

Особливості МП у порівнянні з внутрішньодержавним правом. Принцип створення норм, специфіка джерел; специфіка суб'єктів. Специфіка нормативного комплексу МП. Теорія МП, як «живого права».

Основні концепції тлумачення міжнародного права: природне право і позитивізм (їх сутність).

Теорії виникнення міжнародного права: позитивістська, етатична, природно-правова, теологічна. Етатичний, релігійний, культурно-цивілізаційний, договірний критерії появи міжнародного права, критерій узгодження воль, суверенітету. Датування виникнення міжнародного права: 1) в додержавний (первісний) період, 2) у стародавній період, 3) в середньовічній Європі, 4) виникнення МП в середньовічній Європі з появою його елементів у стародавній період (теорія «передісторії міжнародного права»).

Механізм виникнення МП. Фактори (передумови формування МП): потреба у врегулюванні міжнародних відносин: міжнародне визнання, врегулювання статусу іноземців, укладання угод, формування міжнародних звичаїв, принцип взаємності; врегулювання статусу території, ведення війни, релігійних відносин

Історичні періодизації МП. Поняття періодів та типів міжнародного права. Множинність наукових періодизацій міжнародного права

Тема 2. Міжнародне право стародавнього періоду: формування основних елементів і компонентів міжнародного права

Міжнародні відносини стародавнього періоду. Особливості учасників міжнародних відносин: плем'я, рід, вождество, протодержава, рання держава та їх союзи. Форми міжнародних відносин: принцип обміну, торговельні, договірні, посольські, воєнні відносини. Географічне поширення міжнародних відносин.

Особливості стародавнього міжнародного права: регіоналізм; релігійність; звичаєво-правовий характер; казуїстичний характер міжнародних договорів; відсутність системи МП; неоднаковий міжнародний статус суб'єктів

МП; необхідність першочергового регулювання поточних, нагальних контактів; особливості інституту міжнародно-правової відповідальності; «пірамідальний» характер.

Формування основних елементів і компонентів МП. Формування норм МП в договорах стародавнього Близького Сходу (їх структура). Формування основних принципів міжнародного права (непорушності зобов'язань, дипломатичного імунітету, взаємності). Джерела міжнародного права: звичай, договір, доктрина.

Особливості «*jus gentium*», як права «спільного всім народам».

Тема 3. Міжнародне право періоду пізньої античності і раннього Середньовіччя

Поняття історичної трансформації МП. Трансформація міжнародного права: виникнення терміну; радянський і західний підходи. Поняття трансформації МП до внутрішньодержавного права та поняття і сутність історичної трансформації МП. Трансформація стародавнього МП в середньовічне як найбільш яскравий приклад цього процесу. Основні та проміжні трансформаційні етапи в історії міжнародного права. Особливості трансформації елементів та компонентів міжнародно-правової системи.

Характер МП пізньої античності–раннього Середньовіччя. Загальна характеристика і динаміка розвитку міжнародних відносин в епоху пізньої античності (Римської і Візантійської імперій) та раннього Середньовіччя: зародження відносин нового середньовічного (феодального) типу. Роль міжнародного звичаю і договору в процесі історичної трансформації МП. Вплив започаткування міжрегіональних контактів на ранньосередньовічне МП.

Історична роль *jus gentium* для розвитку європейського МП.

Становлення принципів взаємодії МП і внутрішньодержавного права.

Тема 4. Особливість становлення регіональних підсистем міжнародного права

Регіоналізм стародавнього та середньовічного МП як передумова формування регіональних підсистем МП сучасності. Складність встановлення меж стародавнього і середньовічного періодів в індійському і китайському регіонах. Відсутність поділу на рабовласництво і феодалізм.

Особливості міжнародного права Індії. Вплив релігії; Питання міжнародного права в Артхашастрі, Махабхараті, Законах Ману; тлумачення законів і звичаїв війни в едиктах царя Ашоки. Особливості договірної практики регіону; інститут суб'єктів МП. Концепція Дхарми. Тяглість формування міжнародно-правових джерел Індії у стародавній і середньовічній періоди. Вплив ісламу на МП середньовічної Індії.

Міжнародне право Китаю. Концепція "серединного царства" і Піднебесної імперії. Концепція "світоупоряджувальної монархії" та її вплив на міжнародно-правову позицію китайських імператорів; її трансформації протягом історії міжнародно-правової діяльності Китаю. Тлумачення законів і

звичаїв війни в доктрині Сунь-Цзи (VI-V ст. до н.е.). Даосизм. Роль ритуалу в поясненні міжнародно-правових явищ. Два напрями праворозуміння: Конфуцій, Лао-Цзи. Доктрина Лі та Фа, принцип жень.

Вплив Ісламу на становлення нових норм міжнародного права в Північному Середземномор'ї. Історичний розвиток ісламського МП.

Тема 5. Міжнародне право Середніх віків

Формування інститутів міжнародного права середньовічного типу – територія, правосуб'єктність, положення іноземців, арбітраж і посередництво, інститут заручників. Закони і звичаї війни - воєнні репресалії, «справедлива війна», оголошення війни, поєдинки. Становлення нової системи договорів.

Роль релігії в розвитку міжнародного права. Концепція "всесвітнього суверенітету папи" і її вплив на міждержавні відносини. Вселенські церковні Собори XII-XV ст. – їх правосуб'єктність, міжнародна правотворчість, вплив на міжнародно-правову думку. Теорія «двох мечів».

Становлення договору основним джерелом МП; особливості договірної процедури, засоби забезпечення міжнародних договорів. Характеристика МП як міждержавного; становлення держави основним суб'єктом МП.

Формування системи МП; механізм формування галузей МП.

Поява науки МП. Становлення національних шкіл МП у Європі.

Тема 6. Вестфальська система міжнародного права

Вестфальський мир 1648 р. Передумови укладення: англійська буржуазна революція, 30-літня війна. Тлумачення Вестфальського миру 1648 р., як початку класичного міжнародного права та критерію його періодизації. Структура і зміст Вестфальського миру. Положення договорів: територіально-політичний устрій Європи; питання релігійної рівності; принцип балансу сил; міжнародно-правове закріплення статусу територій і кордонів; визнання незалежності і нейтралітету Швейцарії та Нідерландів; міжнародно-правове визнання.

Вплив буржуазних революцій на розвиток міжнародної політики і права. Французька буржуазна революція 1789 р. та її роль у розвитку міжнародного права. Декларація прав людини та громадянина. Проект Декларації міжнародного права абата Грегуара 1795 р. «Пропозиція» Вольнея 1790 р. Міжнародно-правова характеристика плебісцитів.

Особливості розвитку галузей міжнародного права у класичний період.

Міжнародно-правове значення війни за незалежність США (1776-1783), Декларації та Біллю про незалежність 1776 р.

Тема 7. Класичне міжнародне право (XVIII-XIX ст.ст.)

Віденський конгрес 1815 р., розвиток дипломатичного і консульського права, Акт про Священний союз 1815 р.

Розвиток морського права; правове регулювання торгівельного судноплавства. Становлення міжнародного річкового права.

Створення міжнародних союзів, організацій.

Міжнародне гуманітарне право. Вашингтонський договір 1870 р. та Гаазькі мирні конвенції 1899 р. та 1907 р., Петербурзька декларація 1868 р., Гаазька декларація 1899 р.

Розвиток науки міжнародного права у ХІХ ст.

Тема 8. Міжнародне право ХХ століття

Особливості застосування терміну та поняття «сучасне міжнародне право».

Жовтнева соціалістична революція 1917 р. Декрет про мир. Версальський договір 1919 р.; утворення та діяльність, правова характеристика Статуту Ліги Націй. Пакт Бріана-Келлога 1928 р. 14 пунктів В.Вільсона.

ІІ Світова війна. Нацистська школа міжнародного права. Створення ООН.

Нюрнберзький та Токійський трибунали. Розвиток міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини. Кодифікація і прогресивний розвиток міжнародного права.

Міжнародна правосуб'єктність УРСР. Радянська доктрина МП.

Міжнародно-правова характеристика «холодної війни». Поняття двополярності та односторонності (унілатералізму) в МП. Проблеми діяльності ООН. Сучасна доктрина міжнародного права. Формування і сутність ліберальної доктрини міжнародного права.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
4-й семестр						
Тема 1. Теорія історії міжнародного права. Теорії виникнення міжнародного права		4	4	-		10
Тема 2. Міжнародне право стародавнього періоду: формування основних елементів і компонентів міжнародного права		6	4	-		10
Тема 3. Міжнародне право періоду пізньої античності і раннього Середньовіччя		6	4	-		10
Тема 4. Особливість становлення регіональних підсистем міжнародного права		4	4	-		10

Тема 5. Право Середніх віків		6	4	-		8
Тема 6. Вестфальська система міжнародного права		6	4	-		8
Тема 7. Класичне міжнародне право (XVIII-XIX ст.ст.)		6	6	-		10
Тема 8. Міжнародне право ХХ століття		6		-		10
Разом	150	44	30	-	-	76

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Походження міжнародного права	4
2	Міжнароднеправостародавньогоперіоду	4
3	Характер міжнародного права пізньої античності–раннього Середньовіччя	4
4	Історичне становлення регіональних підсистем міжнародного права	4
5	Міжнародне право Середніх віків	4
6	«Вестфальська» система міжнародного права.	4
7	Міжнародне право класичного періоду	6
	Усього	30

6.5 Індивідуальні завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання полягає у написанні студентами рефератів відповідно до обраної ними тематики. При бажанні студента індивідуальна робота може бути виконана у формі науково-дослідної статті, тез доповіді на конференції, конкурсної наукової роботи і тощо.

За індивідуальну роботу студент має можливість отримати максимально 10 балів. Результати індивідуальної роботи надаються студентом для перевірки та оцінювання за 10 днів до початку екзаменаційної сесії.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: проектор.

Обладнання: комп'ютер.

Програмне забезпечення: windows, power point

8. Основна література

Основна література:

1. Буткевич О. Методи дослідження історії міжнародного права: давня дискусія і нові виклики. Український часопис міжнародного права. 2022. №2. С. 9-15.
2. Буткевич О.В. Історія міжнародного права: підручник. К.: Ліра-К., 2013. 416 с.
3. Грабинський М. Римське право як основа міжнародного права. Український часопис міжнародного права. 2023. №2. С. 25-29.
4. Гулієв А. Д. Право зовнішніх зносин: Підручник. Київ : НАУ, 2012.
5. Задорожний О.В. Генеза міжнародної правосуб'єктності України: монографія. Київ: 2014. 688 с.
6. Земан І. В. Наука міжнародного права у Львівському університеті. Львів, 2015. 320 с.
7. Колісніченко К.С. Ліга Націй у розвитку міжнародного права : монографія. Одеса : Фенікс, 2011. 234 с.
8. Лисик В.М. Правовий Статус Міжнародного комітету Червоного Хреста у міжнародному праві. Одеса, 2012. 208 с.
9. Ляшенко Т.М. Правовий статус дипломатичних представництв: монографія. Київ, 2008. 190 с.
10. Мальський М., Земан І. Львівська школа дипломатії (Дипломатичні Студії у Львівському університеті). Львів, 2020. 122 с. URL:<https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/Lvivska-shkola-dyplomatii-Lviv-school-of-diplomacy.pdf>
11. Мережко О. О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики. Київ : Таксон, 2002. 334 с.
12. Міжнародне публічне право: Підручник. 2-ге вид. / за заг. ред. В.М. Репецького. Київ :, 2012. 437 с.
13. Міжнародне кримінальне право (співробітництво держав у протидії злочинності) : підручник / за заг. ред. В. А. Гринчак, І. В. Земан, І. І. Когутич, О. К. Марін. Харків : Право, 2019. 440 с.

14. Репецький В., Земан І. Львівська школа міжнародного права: історія і сучасність. *Український часопис міжнародного права*. 2018. № 2. С. 12-21.
15. Савчук К.О. Історія міжнародного права: курс лекцій. Київ; Одеса, 2021. 140 с.
16. Скрипник О. М. Історія міжнародних організацій. навч. посіб. Умань : 1111 Жовтий О.О., 2011. 226 с.
17. *Sila prawa zamiast prawa sily. Ludwik Ehrlich i jego wkład w rozwój nauki prawa międzynarodowego oraz nauki o stosunkach międzynarodowych*, ed. Patrycja Grzebyk, Rafal Tarnogorski (Warszawa: Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 2020)

Допоміжна (додаткова) література:

Спеціальна література:

1. Andrew Fitzmaurice. Context in the History of International Law. *Journal of the History of International Law*. 2018. № 20. P. 5-30.
2. Butler W.E. "On Teaching the History of International Law" "JUS GENTIUM". *Journal of International Legal History*. 2018. Vol. 3. № 2. P. 553-571.
3. Ehrlich L. The Development of International Law as a Science. *Recueil des Cours*. 1962. Vol. 105. P. 173-265.
4. Koskeniemi M. To the Uttermost Parts of the Earth Legal Imagination and International Power. *Cambridge University Press*. 2021. P.1300-1870.
5. Leopolis Consulari. Сторінками історії консульського Львова / за наук. ред. Ю.Мороз, М.Мальський. Львів : «Літопис», 2013. 276 с.
6. Redzik A., Zeman I. Mistrzowie Rafala. Lemkina - lwowska szkola prawa. Civilians in contemporary armed conflicts: Rafal Lemkin's heritage; pod red. nauk. Agnieszki Bienczyk-Missala. Warszawa : Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2017. P. 31-36.
7. Redzik A., Zeman I. Jan Kozielski na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we. Jan Karski. Misja kompletna; red. Iwona Hofman. Wydawnictwo : UMCS, 2015. P. 89-116.
8. Гутник В.. Міжнародний кримінальний суд: навчальний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2023. 194 с.
9. Земан І. Вплив Луїса Сона на розвиток сучасного міжнародного права прав людини. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2016. Випуск 38. С. 246-252.
10. Земан І. Зігмунт Цибіховський - перший завідувач кафедрою права народів та міжнародного приватного права у Львівському університеті. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2012. Вип. 30. С. 210-218.
11. Земан І. Марітчак О. Видатні випускники юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка та їхня роль в історії українського

державотворення : збірник матеріалів міжнар. наук. конф. м. Львів, 24 березня 2023 р. Львів, 2023. Вип. 3. С. 52-57. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/04/Konferentsiia.pdf>

12. Земан І. Студентський період життя та перші наукові кроки Рафаеля Лемкіна. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2015. Вип. 37. Ч. 2. С. 31-38.
13. Земан І. В. Вихованці Львівського університету, яку здобули світову славу юристів-міжнародників. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2013. Вип. 33. С. 154-163.
14. Земан І. В. Особливості функціонування кафедри міжнародного права у Львівському університеті впродовж 1939 - 1991 рр. *Наше право*. 2013. №4. С. 189-195.
15. Земан І.В. Історія розвитку школи дипломатії у Львівському університеті. *Наше право*. 2012. №1. ч. 1. С. 175-179.
16. Земан І.В. Формування міжнародно-правових вчень у Львівському університеті. *Європейські перспективи*. 2012. №3. ч. 1. С. 199-208.
17. Кориневич А., Короткий Т. Спеціальний трибунал щодо злочину агресії проти України: геаірошік проти невідворотності покарання за злочин агресії. *Український часопис міжнародного права*. 2022. № 2. С. 33-42.
18. Рабінович П., Особа В. Професор Г. Лаутерпахт - автор ідеї та першого проекту Міжнародного білля (Загальної декларації) прав людини. *Вісник Національної академії правових наук України*. № 4 (75) 2013.
19. Репецький В., Земан І. Кафедра міжнародного права Львівського університету: спадковість і нові підходи. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2017. Вип. 42. С. 166-172.
20. Шередько О. Генеза закріплення прав людини у міжнародному праві. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2019. Вип. 46. С. 252-261.
21. Шередько О. Становлення концепції міжнародно-правового захисту прав людини (перша половина ХХ ст.). Криза сучасної системи безпеки: у пошуках нового міжнародного порядку. Матеріали міжнар. наук. конф. Львів, 4-5 квітня 2019 р. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка. 2019. С. 167 - 169.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>
2. Постанови Пленуму Верховного Суду. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/postanovap/
3. Законодавство України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=index>

4. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Юридична бібліотека. URL: <http://pravo.biz.ua/>
6. Союз юристів України. URL: <http://www.lawyersunion.org.ua>
7. Верховний суд України. URL: <http://www.scourt.gov.ua/>
8. Юридичний портал. URL: <http://jurisprudence.com.ua/>
9. ЛІГА.net. URL: <http://liga.net/>
10. LEX - Правовой портал Украины. URL: <http://ukr-pravo.at.ua/>
11. Каталог юриста. URL: <http://lawukraine.com./>
12. Юридичний радник URL: <http://www.yurradnik.com.ua/>
13. Юридична газета. URL: <http://yur-gazeta.com/>
14. British Library: Online Gallery. URL: <http://www.bl.uk/onlinegallery/index.html>
15. The Online Books Page. URL: <http://www.onlinebooks.library.upenn.edu/>
16. Правові системи НаУ. URL: <http://www.nau.kiev.ua/>
17. Юр-Інфо - сайт для юриста. URL: <http://www.yur-info.org.ua>